

Županijsko natjecanje iz povijesti

18. ožujka 2024.
drugi (II.) razred

zaporka

--

(peteroznamenasti broj i riječ)
broj bodova

	72	%
--	----	---

Upute natjecateljima

- 1. Ispit se sastoji od 25 pitanja i rješavaš ga 90 minuta.**
- Prije rješavanja ispita trebaš pozorno i pravopisno točno ispuniti listić sa zaporkom.
- Nakon što ispuniš listić sa zaporkom, spremi ga u omotnicu.
- Zaporku s listića prepisi na prvu stranicu ispita.
- Pozorno pročitaj ispitne zadatke i upute u zadatku.
- Rješenja upisuj na predviđena mjesta u ispitu. Ispit piši plavom ili crnom kemijskom olovkom.
- Ispit piši isključivo pisanim slovima, ne tiskanim. Piši čitko. Nečitki odgovori bodovat će se s 0 bodova.
- Osobna imena i prezimena te geografska imena piši izvorno prema udžbenicima koje je odobreno od MZO-a u školskoj godini 2023. /2024.
- Koristi se listom za koncept tijekom rješavanja ispita jer jednom napisan odgovor u ispitu, više nije dopušteno prepravljati. Odgovori se u konceptu ne vrednuju.
- Nakon završetka pisanja ispit predaj članu Županijskoga povjerenstva.
- Nakon objave privremene ljestvice poretka imaš pravo uvida u ispit i pravo na pisanu žalbu.

Želimo ti uspjeh u natjecanju!

Županijsko povjerenstvo:

1. _____ (predsjednik Županijskog povjerenstva)
2. _____ (član Županijskog povjerenstva)
3. _____ (član Županijskog povjerenstva)

1. Pozorno promotri i usporedi srednjovjekovne prikaze sjetve, te odgovori na pitanja.

1.1. Što se promijenilo u obradi zemlje na prikazu označenome slovom **B** u odnosu na prikaz označen slovom **A** ?

_____

	1
--	---

1.2. Navedi razdoblje srednjega vijeka u kojemu se počinju događati prikazane promjene.

_____

	1
--	---

2. Što je od navedenoga izvorni arapski doprinos razvoju europske znanstvene misli i ideja?

Zaokruži slovo ispred točnog odgovora.

	1
--	---

- a) sprava za određivanje geografskih koordinata
- b) magnetska naprava za određivanje smjera na Zemlji
- c) eksplozivna smjesa razornih posljedica
- d) materijal za pisanje izrađen od drvene mase

3. Pozorno pročitaj ulomke s natpisa kralja Kolomana i sarkofaga opatice Vekenega i odgovori na pitanja.

I. „...ovaj toranj sv. Marije ...zapovjedio je sagraditi i podići Koloman, kralj Ugarske, Dalmacije i Hrvatske...godina tisućusto peta od utjelovljenja Gospodina našega Isusa Krista...”

II. „...Sjajeći mnogom hvalom leži ovdje sahranjena Vekenega koja sazda zgradu tornja, ujedno i kapitul... Bdjela je nad ćudima sestrama prednjačući...od dušmanskih zasjeda čuvala je ovčinjak, s njezine je uprave cvao ovaj dom i grad... Preminu ona ljeta stojedanaestoga poslije tisuću otkad Krist dolazeći odjenu tjelesni plašt, peta je godina otkad nas drži kralj Koloman.”

3.1. O kojoj građevini svjedoče izvori i u kojem se gradu nalazi?

	2
--	---

3.2. O kojem političkom događaju povezanom s vladavinom kralja Kolomana svjedoči prvi izvor?

	1
--	---

3.3. Poznavajući povijesni kontekst opiši kako je Koloman uspostavio vlast u gradu.

	1
--	---

3.4. Što doznajemo iz natpisa o djelima koje je ostvarila Vekenega? Navedi jedan.

	1
--	---

4. Pozorno promotri detalj Tapiserije iz Bayeuxa (s tekstom: „Hic Harold rex interfectus est“.- „Ovdje je ubijen kralj Harold“) i odgovori na pitanja:

4.1. Što je, prema slikovnom izvoru, neposredna posljedica na engleskom prijestolju ?

	1
--	---

4.2. Navedi naziv imovinsko pravnog dokumenta koji je sastavljen kao dugoročna posljedica prikazanog događaja.

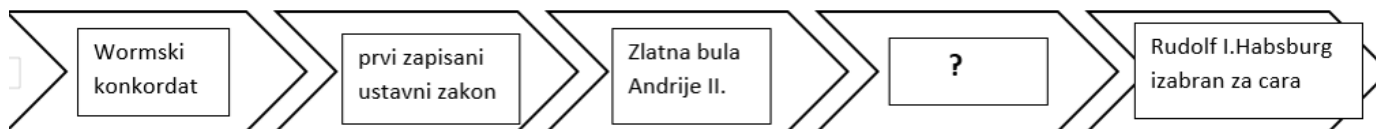
	1
--	---

4.3. Koja su oružja i oprema srednjovjekovne vojske prikazana u izvoru ? Navedi dva.

	2
--	---

5. U praznu rubriku označenu znakom ? upiši slovo koje stoji uz događaj iz razvoja europskih monarhija srednjeg vijeka tako da tvori pravilan kronološki niz:

	1
--	---

- a) Bela III. Arpadović organizirao županijsko uređenje u Slavoniji
- b) francuski kralj prvi put u povijesti Francuske sazvao državne staleže
- c) dalmatinski gradovi priznali vlast kralja Kolomana
- d) prvi saziv parlamenta u Engleskoj

6. Pozorno pročitaj ulomak iz Velike povelje sloboda i odgovori na temelju izvora.

„Kako bismo došli do općeg pristanka koji je potreban za odobrenje poreza, osim otkupa umjesto vojne službe, mi ćemo pojedinačnim pismima sazvati nadbiskupe, biskupe, opate, grofove i više barune. Ostalima koji drže zemlju izravno od nas poslat ćemo preko šerifa i drugih službenika opći poziv da se sastanu određenog dana i na određenom mjestu. Obavijest će biti poslana najmanje 40 dana ranije. U svim pozivima bit će naveden razlog sazivanja. Kada su pozivi poslani, s onim što je navedeno kao i razlog sazivanja postupit će se prema odluci prisutnih makar i ne bili nazočni svi koji su pozvani.”

6.1. Koja je promjena u poreznoj politici uvedena prema navedenoj odluci?

	1
--	---

6.2. Kako se razlikuje način pozivanja velikodostojnika u odnosu na niže rangirane vlasnike zemlje?

	1
--	---

6.3. Poznavajući povijesni kontekst navedi ime vladara koji je je donio prikazanu odluku i godinu nastanka Velike povelje sloboda.

	2
--	---

7. Tko je od navedenih izumitelja zaslužan za prikazanu konstrukciju?

	1
--	---

- a) Marin Getaldić
- b) Faust Vrančić
- c) Herman Dalmatinac
- d) Ruđer Bošković

8. Koji je od navedenih znanstvenika/filozofa iz 12. stoljeća preveo na latinski jezik djela arapskih i grčkih znanstvenika s područja prirodnih znanosti? Zaokruži slovo ispred točnog odgovora.

	1
--	---

- a) Al Mujahid Dalmatinac
- b) Andronik Duka
- c) Djawhar iz Cavtata
- d) Herman Dalmatin

9. Pozorno prouči i pročitaj izvore i odgovori na pitanja.

Opsada Carigrada, francuska minijatura iz 1455.

Opseg Bizantskog Carstva početkom 15. stoljeća

“Četvrtog travnja te iste godine sultan se vratio i opkolio grad s kopna i mora svim mogućim napravama i lukavstvima. S mora je opsjeo svih 18 milja grada s 400 malih i velikih plovila, a s kopna s 200 000 ljudi. Iako je naš grad velik, u našoj obrani našlo se 4 773 Grka i jedva 200 stranaca... U utorak 29. svibnja rano tog dana sultan je zaposjeo naš Grad; u to je vrijeme zauzeća, moj pokojni gospodar i car gospodin Konstantin ubijen. Nisam u tom času bio uz njega, nego sam provjeravao drugi dio grada prema njegovim zapovijedima. Ja sam zasužnjen i pretrpio sam zla bijednog ropstva. Naposljetku sam otkupljen te sam otišao u Mistr. Moja žena i djeca dospjela su u ruke nekih starijih Turaka koji se nisu loše odnosili prema njima. Potom su prodani sultanovom dostojanstveniku koji je prikupio veliko bogatstvo prodajom mnogih drugih prelijepih plemenitih gospa.”

9.1. Na temelju slikovnog prikaza vojske koja je napala Carigrad i karte teritorijalnog opsega Bizantskog Carstva navedi jedan razlog poraza bizantskih branitelja.

	1
--	---

9.2. Izdvoji jednu izravnu posljedicu osvajanja koju uočavaš u pisanom izvoru.

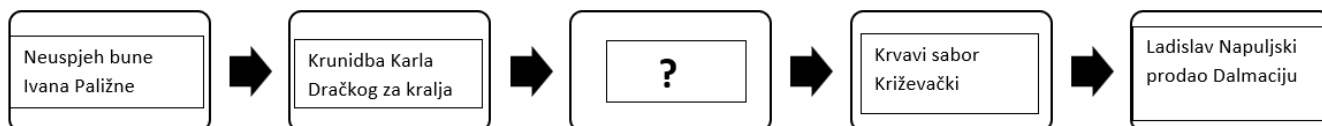
	1
--	---

9.3. Prema priloženom pisanom izvoru navedi iz čije je perspektive opisana opsada Carigrada, te što je autor pisanog izvora bio po zanimanju.

	2
--	---

10. Koji od četiriju predloženih događaja protudvorskog pokreta odgovara označenom mjestu (?) na lenti vremena kako bi se uspostavio pravilan kronološki slijed? Zaokruži slovo ispred točnog odgovora.

	1
--	---

- a) zarobljene kraljice Elizabeta i Marija
- b) smrt kralja Ludovika Anžuvince
- c) Karlo Drački okrunjen za kralja
- d) Ladislav Napuljski okrunjen za kralja

11. Što je od navedenog izravna posljedica Bitke kod Boswortha ?

	1
--	---

- a) poraz kralja Harolda II.
- b) započeo rat Crvene i Bijele ruže
- c) završila vladavina normanske dinastije
- d) pobjeda Henryja Tudora

12. Pozorno promotri povijesnu kartu i odgovori na pitanja.

12.1. Navedi naziv za niz ratova koji se vodio na Pirenejskom poluotoku do 1492, a čiji je odnos snaga u 12.stoljeću prikazan na karti.

	1
--	---

12.2. Iz čije je perspektive nastalo ime navedenog niza ratova ?

	1
--	---

12.3. Na temelju karte navedi ime jedne kršćanske države iz razdoblja koje je prikazano na karti.

	1
--	---

13. Pozorno promotri i pročitaj pisani i slikovni izvor, te odgovori na pitanja.

I. Iluminacija iz *Hrvojeva misala*

II. Pismo Hrvoja Vukčića kraljici Barbari Celjskoj

„ (...) Nadalje vas molim, blaga kraljice, ne dajte da u starosti svojoj umrem u poganskom obredu i nevjeri jer sam jedva i teško dočekaao vrijeme da od poganskog obreda pređem na vjeru katoličku i da vjerno uzmognem služiti svoga kralja.(...) Nemojte me odbijati od službe kraljevske i vaše i obrati me bez krivnje jer za svoju krivnju nikako ne znam.(...) Znajte dalje da sam član Zmajeva reda, a po pismenim ustanovama toga reda ne smije se nijedan član osuditi bez savjeta, znanja i suda ostalih članova. (...) Obazrite se za volju Svemogućeg Boga na sve zadate obveze i vjeru, te me nemojte u toj mojoj starosti uništiti, već dajte da umrem u vjernosti spram kralja. Kad sam svojedobno bio u Budimu, dobio sam kraljevsko pismo, u dva primjerka, od 12 članaka sa svim kletvama o obvezama kojim se bijaše kralj meni zavjerio sa cijelim kraljevstvom svojim. Ne udovolji li kralj svim ovim zakletvama svojim, obećanima obvezama, a i mojim molbama(...) neka mi ne zamjeri (...) ako svim kršćanskim vladarima objavim i razložim zadata mi a neispunjena obećanja(...) A iza takve objave neću moći više obstati pod tako gorkim nasiljem nego ću se onamo obratiti gdje uzmognem zaštite naći.(...)“

13.1. Koju odliku bosanskog velikaša naglašava autor I. izvora? Argumentiraj.

Odlika: _____

	2
--	---

Argument: _____

13.2.Kako prema II. izvoru Hrvoje pokušava preko kraljice vratiti kraljevo povjerenje?
Navedi dva načina koja prepoznaješ u tekstu.

	2
--	---

13.3. Poznavajući povijesni kontekst navedi zbog čega se autor II. izvora morao obratiti kraljici.

	1
--	---

14. Pozorno prouči zemljovid na kojem su slovima označena mjesta zbivanja u srednjovjekovnoj Hrvatskoj i Bosni, te odgovori na pitanja:

14.1. Kojim je slovom označeno mjesto kod kojega je Mladen Šubić poražen i zarobljen od strane hrvatskog plemstva i dalmatinskih gradova?

_____

	1
--	---

14.2. Kojim je slovom označeno mjesto u kojem su ubijeni Stjepan Lacković i hrvatski velikaši 1397. godine?

_____

	1
--	---

14.3. Kojim je slovom označen grad u kojemu je pogubljen posljednji bosanski kralj 1463. godine?

_____

	1
--	---

15. Prouči pisani i slikovni ulomak iz Misala kneza Novaka, te odgovori na pitanja.

„...Ljet gospodnjih 1368, ja knez Novak, sin kneza Petra, vitez silnoga i velikoga gospodina Loiša kralja ugarskog (...) (ja) v to vrime budući knez na Ugrih Šolgovski, a v Dalmaciji Ninski, napisah te knjige za svoju dušu.“

15.1. Poznavajući vremenski kontekst i promotivši slikovni ulomak zaključi na koji je način izrađen ovaj misal. Argumentiraj svoj odgovor.

	2
--	---

15.2. Poznavajući povijesni kontekst navedi koji se ugarsko-hrvatski vladar spominje u tekstu izvora kao „Loiš kralj ugarski“.

	1
--	---

15.3. Doživljava li autor izvora imenovanoga vladara pozitivno ili negativno? Navedi na temelju podataka iz izvora jedan argument s pomoću kojega se može potvrditi njegovo vrednovanje.

	2
--	---

15.4. Navedi jedan zaključak o vještinama autora izvora koji se može donijeti na temelju teksta izvora.

	1
--	---

---

16. Pozorno promotri slikovne izvore, pročitaj ulomak iz isprave kralja Ludovika, te odgovori na pitanja koristeći se podacima iz izvora.

I., II. i III. izvori

IV. „Mi dakle koji smo željeli i želimo živjeti u miru sa svim kršćanima, osobito s Mlečanima koje s našim kraljevstvom veže staro prijateljstvo, utanačili smo s njima niže potpisani mir i slogu (...) ovim načinom. (...) da su isti dužd i općina mletačka prenijeli na ime nas i naših nasljednika kraljeva cijele Dalmacije područja od sredine Kvarnera sve do granica Drača sa svim gradovima i otocima, lukama i pravima. (...)“

16.1. Odredi prema tekstu iz IV. izvora namjeru kralja Ludovika I. Anžuvinca za nastanak Isprave.

_____

	1
--	---

16.2. Po kojem simbolu kraljevske vlasti na izvorima I., II. i III. prepoznaješ da je riječ o dinastiji Anžuvinaca? Argumentiraj svoje mišljenje.

_____

_____

	2
--	---

16.3. Navedi godinu sklapanja mirovnog sporazuma o kojemu svjedoči pisani izvor.

_____

	1
--	---

17. Pozorno promotri tri izvora koji prikazuju Ivanu Orleansku, te na temelju izvora i poznavajući povijesni kontekst odgovori na pitanja:

I. Prikaz Ivane Orleanske iz 15.st.

II. Umjetnička slika iz 1843.god.

III. Brončana statua iz 1870.nakon

francuskog poraza u francusko-pruskom ratu

17.1. Što je slično u prikazu Ivane Orleanske na I. i III. izvoru ?

_____

	1
--	---

17.2. Koji je događaj povijesna osnova za nastanak prikaza Ivane Orleanske u II. izvoru?

_____

	1
--	---

18. Pozorno promotri sliku Pietera Bruegela *Košnja i sušenje sijena* iz 16. stoljeća i odgovori na pitanje.

Navedi dva obilježja rada na zemlji tijekom kasnog srednjeg i ranog novog vijeka, a vide se na slikovnom izvoru.

	2
--	---

19. Pozorno pročitaj ulomke iz dvaju povijesnih izvora, Zlatne bule Bele IV. Gradecu i ulomka iz opisa Dubrovnika talijanskog humanista Filipa de Diversisa. Usporedi podatke o gradovima, te na temelju poznavanja povijesnog konteksta odgovori na pitanja.

I. *“(...) Stoga izjavljujemo ovom ispravom (...) budući smo htjeli (...) na brdu Gradecu sagraditi slobodan grad i tamo sazvati građane (...) da se građani nasele i da imaju drže i čuvaju zemlje i posjede, prava i slobode koje smo doznali i potpisali (...) ne treba da plaćaju carine ni na kojem mjestu unutar kraljevskih granica (...) Nadalje određujemo da se održava u istom gradu svečani sajam dva dana u sedmici tj. ponedjeljak i četvrtak i da je osim toga svakog dana trg svagdašnji.(...) A za uzdržavanje građana koji stanuju na spomenutom brdu dali smo zemlju oko istog brda Gradeca..”*

II. *“(...) Dubrovnik obiluje pogodnostima (...) svakog dana se u nj stječu došljaci dopremajući na konjima i drugoj vrsti tegleće stoke i noseći na vlastitim leđima ono, što je ljudima prikladno i korisno koliko za život, toliko i za trgovanje. (...) Ostali koji dolaze kopnom ponajviše su trgovci pa dopremaju zlato, srebro, olovo, grimiznu boju, papir, vosak i mnoge druge vrijedne robe iz grada Jedrene, iz Raške, iz Bosne. Grad Dubrovnik ima i pogodnost smještaja na moru iz čega crpe vrlo veliku korist. (...). U Dubrovnik se doprema roba iz sjajne i svakim blagom bogate Italije (...), pa iz aragonske kraljevine, iz Barcelone, Valencije i drugih mjesta te kraljevine. Iz Grčke (...) i mnogih drugih krajeva dovozi se i drvo, grede, kamenje, opeke, čavli, željezo, cement, crijep i ostala građa za gradnju kuća. Oni koji kopnenim putem dovoze hranu i robu, voze iz Dubrovnika sol, stakleno suđe i mnogo druge robe korisne za život i zaradu. Oni pak koji dovoze robu morem, odvoze sa sobom zlato, srebro, olovo, vosak, kože, papar, tkanine, koralje pa i zlatne dukate...”*

19.1 Izdvoji dvije prednosti kraljevske zaštite koje potiči razvoj grada navedene u I. izvoru

_____

	2
--	---

19.2. Što je zajedničko gospodarskim obilježjima za oba grada prema tekstovima izvora?

_____

	1
--	---

19.3. Navedi obilježje poslovanja dubrovačkih trgovaca opisana u II. izvoru i navedi jedan argument koji to dokazuje.

_____

	2
--	---

19.4. S obzirom na povijesni kontekst odgovori s kojom je plemićkom obitelji Dubrovnik sklopio trgovački ugovor 1169. godine.

_____

	1
--	---

20. Tijekom razvijenog srednjeg vijeka postupno je došlo do prelaska s dvopoljnog na tropoljni sustav obrade zemlje. Pozorno promotri shematski prikaz promjena i odgovori na pitanja.

20.1. Navedi naziv faze zemljoradnje tijekom prikazane promjene, a označena je simbolom

_____

20.2. Objasni zašto je prikazana promjena u obradi zemlje označila pozitivnu promjenu u poljoprivredi.

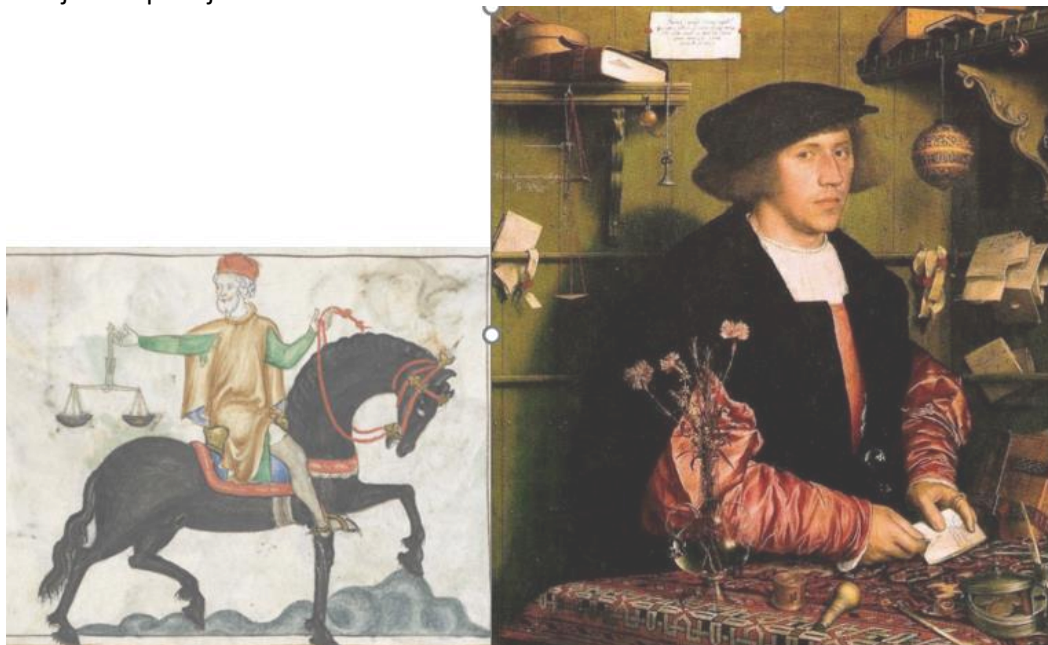
_____

21. S kojim francuskim vladarom povezujemo ograničenje uloge feudalnih sudova i jačanje kraljevskih institucija? Zaokruži slovo ispred točnog odgovora.

- a) Luj IX. Sveti
- b) Filip IV. Lijepi
- c) Filip II. August
- d) Luj VII.

22. Sljedeći zadatak riješi usporedbom dviju slika, koje prikazuju trgovce u srednjem vijeku i odgovori na sljedeća pitanja.

22.1. Zašto je u I. izvoru kao simbol trgovca uz vagu prikazan i konj?

_____

	1
--	---

22.2. Usporedi prikaze trgovca označene rednim brojevima I. i II, te na temelju II. izvora navedi jednu promjenu u načinu trgovanja u odnosu na I. izvor.

_____

	1
--	---

22.3. Kako se zovu vrijednosni papiri koji su trgovcima jamčili isplatu u drugim gradovima ili državama?

_____

	1
--	---

23. Pozorno promotri prikaz, te na temelju izvora i s obzirom na povijesni kontekst odgovori na pitanja:

23.1. Usporedi prikazane brodove i navedi po dvije temeljne značajke za svaki prikazani brod.

I. _____

	4
--	---

II. _____

23.2. Navedi naziv ručno crtanih pomorskih karata na pergamentu koje su se pojavile od 14.stojeća.

_____

	1
--	---

24. Koji je od navedenih znanstvenika zaslužan za otkriće o pravilnosti gibanja planeta? Zaokruži slovo ispred točnog odgovora.

a) Erazmo Rotterdamski

b) Paracelzus

c) Galileo Galilei

d) Johannes Kepler

	1
--	---

25. Navedene srednjovjekovne francuske vladare poveži s obilježjem njegove vlasti tako što ćeš upisati pripadajuće slovo ispred točnog odgovora. Jedno je obilježje višak.

___ 1. Filip IV. Lijepi	a) uvodi jedinstveni novčani sustav na području kraljeve domene
___ 2. Luj IX. Sveti	b) poreze ubiru državni činovnici iz redova obrazovanog građanstva
___ 3. Filip II. August	c) prvi francuski kralj koji je sazvao državne staleže
___ 4. Filip VI.	d) ratovima protiv engleskih kraljeva vratio francuske posjede
	e) za njegove vladavine pojavljuje se „Crna smrt“

	4
--	---